

Journal of Education Studies

Volume 12
Issue 4 April-June 1984

Article 12

April 2023

การวางแผนอาชีพ : การวางแผนชีวิต

จิตรารัตน์ พุฒนุช

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal>

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

พุฒนุช, จิตรารัตน์ (2023) "การวางแผนอาชีพ : การวางแผนชีวิต," *Journal of Education Studies*: Vol. 12: Iss. 4, Article 12.

DOI: 10.58837/CHULA.EDUCU.12.4.12

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol12/iss4/12>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Education Studies by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การวางแผนอาชีพ : การวางแผนชีวิต

ธิดารัตน์ บุญนุช

อาชีพนับว่ามีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ในการที่จะเป็นตัวบ่งชี้สภาพของแต่ละบุคคล อาชีพจะเปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของชีวิต และช่วงชีวิตของแต่ละบุคคล การไปโรงเรียน จัดว่าเป็นอาชีพอย่างหนึ่งของเด็กนักเรียน เช่นเดียวกับการไปวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย ก็เป็นอาชีพหนึ่งของนิสิตนักศึกษา ในมหาวิทยาลัยมีสิ่งที่น่าสนใจต่อนักศึกษาต้องตัดสินใจหลายเรื่องเป็นต้นว่าตัดสินใจเลือกโปรแกรมการเรียน หรืออาชีพหรือตัดสินใจเปลี่ยนทิศทางไปหาสิ่งใหม่ ๆ ที่น่าสนใจกว่า ตัวเลือกเหล่านี้ล้วนเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาเลือกได้ตามความถนัด และตามพัฒนาการของแต่ละบุคคล ถ้ามหาวิทยาลัยจะสนับสนุนนิสิตนักศึกษาให้เลือก

เป้าหมายและจุดประสงค์ในชีวิตได้อย่างฉลาดและรอบคอบ นั่นก็หมายถึงการให้คำปรึกษาด้านการศึกษาและการวางแผนอาชีพ จะต้องเข้ามามีบทบาทที่สำคัญ

ในสถานการณ์ปัจจุบันที่ทั่วโลกต่างก็ประสบกับปัญหาการว่างงานอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมนั้น ในประเทศไทยเองก็มีจำนวนผู้ว่างงานอยู่เป็นจำนวนไม่น้อยโดยเฉพาะบัณฑิตที่จบการศึกษาในแต่ละปี จากการสำรวจของทบวงมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับภาวะการหางานทำของบัณฑิตรุ่นปี ๒๕๒๓-๒๕๒๔ ซึ่งมีบัณฑิตสำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐรวมทั้งสิ้น ๓๑,๐๒๖ คน พบว่าในจำนวนผู้ที่ตอบแบบสำรวจ

๒๕,๑๗/๒ คนนั้น เป็นผู้ที่ยังมิได้ทำงาน ๗,๐๓๑ คน (๒๗.๙๓%) ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีได้ทำงานเพราะหางานทำไม่ได้ ๔,๖๘๕ คน (๖๖.๖๓%) สำหรับปัญหาในการทำงานของบัณฑิตทั้งที่ยังมิได้ทำงานและที่ทำงานแล้วได้แก่ไม่ทราบแหล่งงาน ๘,๐๑๗ คน (๓๑.๓๕%) สอบเข้าทำงานไม่ได้ ๔,๖๒๑ คน (๑๘.๓๖%) นอกจากนี้บัณฑิตที่ทำงานแล้ว ๖,๔๘๕ คน (๓๕.๗๕%) ไม่มีความพอใจในงานที่ทำอยู่ (ทบวงมหาวิทยาลัย : ๒๕๒๖) ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาการว่างงานของบัณฑิตในอนาคตอีกก็ได้ เพราะบัณฑิตย่อมจะเปลี่ยนงานไปจนกว่าจะได้งานที่ตนถนัด และมีความสุขในการทำงาน

ปัญหาการว่างงานของบัณฑิตไม่ว่าจะมาจาก การไม่ทราบแหล่งงาน หรือ การสอบเข้าทำงานไม่ได้ หรือจากความไม่พอใจในงานที่ทำอยู่ล้วนมาจากการที่บัณฑิตขาดข้อมูลเกี่ยวกับตลาดแรงงาน ลักษณะงานและการหางานทำ บัณฑิตไม่มีโอกาสได้สำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ตลอดจนเป้าหมายในชีวิตของตนเกี่ยวกับอาชีพมาก่อน ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาที่จะต้องให้คำแนะนำปรึกษาด้านอาชีพแก่นิสิตนักศึกษา การให้คำแนะนำปรึกษาที่ได้ผลไม่ควรจำกัดแค่ช่วงสั้น ๆ ก่อนที่นิสิตนักศึกษาจะสำเร็จการศึกษาเท่านั้น แต่ควร

เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและเกี่ยวพันกับนิสิตนักศึกษาตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาจนกระทั่งจบการศึกษาออกไป กระบวนการนี้จำต้องคำนึงถึงพัฒนาการด้านความต้องการของนิสิตนักศึกษา ตลอดจนสภาวะทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อแต่ละบุคคลด้วย นั่นคือสถาบันจะต้องช่วยนิสิตนักศึกษาให้เลือกตัดสินใจให้ดีที่สุดตามความต้องการของเขาและตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

การวางแผนการศึกษา อาชีพ และการดำเนินชีวิต

อาชีพจัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชีวิตที่ไม่สามารถแยกออกจากพัฒนาการทางชีวิตอื่น ๆ ได้ (นวลศิริ : ๒๕๒๗) การให้คำปรึกษาด้านการศึกษา และการแนะแนวด้านอาชีพควรจะต้องเป็นส่วนประกอบในการวางแผนการดำเนินชีวิตของนิสิตนักศึกษาด้วย ในปัจจุบันนิสิตนักศึกษาไม่อาจจะคาดหวังว่าองค์กรประกอบภายนอกจะให้ความมั่นคงแก่ตัวเขาและเป็นเครื่องชี้ชะตาชีวิตของเขาได้ เขาไม่อาจจะมั่นใจว่าเขาจะอยู่ในสังคมเดิมไปชั่วชีวิต ประกอบอาชีพเดิมไปจนเกษียณ หรือครองชีวิตคู่ไปจนตายจากกัน (Toffler : ๑๙๗๐) ความมั่นคงแน่นอนจะยาวได้ก็จากตัวของนิสิตนักศึกษาเอง และทางเดียวที่จะทำให้

นักศึกษาเกิดความมั่นคงในตนเองได้ก็คือการที่เขาได้วางแผนการดำเนินชีวิตของตนเอง

ในการวางแผนการดำเนินชีวิต การตัดสินใจเกี่ยวกับการประกอบอาชีพนับว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ ทั้งนี้เพราะการประกอบอาชีพเป็นแกนสำคัญของชีวิตมนุษย์ในสังคมประชาธิปไตยที่มีเสรีภาพในการเลือกอาชีพ อาชีพเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์ได้แสดงตน แสดงความสมหวัง และความใฝ่ฝันของตนเอง จุดสำคัญของชีวิตมนุษย์จึงอยู่ที่การวางแผนประกอบอาชีพ เพราะเป็นการตอบสนองความต้องการทางใจของตนเอง (Tyler : ๑๙๖๙ Roe : ๑๙๕๖).

นิสิตนักศึกษาตระหนักดีถึงความสำคัญของการประกอบอาชีพ พวกเขาต้องการทราบข่าวสารเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มของตลาดแรงงานซึ่งมีผลต่อจุดหมายในชีวิตของเขาโดยเฉพาะเรื่องภาวะการแข่งขันในตลาดแรงงาน อาชีพที่มีอัตราการว่างงานสูง และอาชีพที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน นอกจากนี้นิสิตนักศึกษาควรได้เรียนรู้ว่าการเลือกอาชีพไม่ใช่เป็นการตัดสินใจครั้งเดียวในช่วงวัยรุ่นเท่านั้น ในชีวิตการทำงานจริง ๆ การเปลี่ยนอาชีพกระทำกันได้หลายครั้ง ฉะนั้นพวกเขาจึงควร จะได้รับการแนะนำถึงการวางแผนการศึกษา และอาชีพที่เหมาะสม

มีนิสิตนักศึกษาจำนวนไม่มากนักที่จะทราบจุดมุ่งหมายและจุดประสงค์ในการเรียนต่อของตนเองอย่างแน่ชัด นิสิตนักศึกษาบางคนทราบแต่เพียงว่าตัวเองต้องการปริญญาแต่ไม่ทราบถึงโอกาสของการมีงานทำว่ามีมากน้อยเพียงใด บางทีก็ไม่ทราบว่าถ้าจบแขนงวิชาที่เรียนแล้วจะไปประกอบอาชีพใดได้บ้าง บางคนก็พอจะมีแนวคิดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายในชีวิต และรู้ว่าจำเป็นต้องมีจุดมุ่งหมายในชีวิตที่แน่นอนก่อนจะตัดสินใจเลือกวิชาชีพ แต่ส่วนใหญ่แล้วนิสิตนักศึกษาจะประสบปัญหาในการที่จะสัมพันธ์วิชาชีพที่เรียนกับจุดมุ่งหมายของตนเอง ซึ่งทำให้เกิดความวิตกกังวลจนทำให้ให้นิสิตนักศึกษาบางคนเลือกวิชาชีพที่จะเรียนอย่างรวดเร็วเพียงเพื่อให้ความกังวลอันเกิดจากความไม่แน่ใจนี้ลดลง แต่วิธีดังกล่าวกลับเป็นการตัดหนทางที่พวกเขาจะมองหาทางเลือกอื่นๆ ที่ดีกว่าได้อีก ตามขั้นตอนของพัฒนาการของมนุษย์โดยเฉพาะในวัยของนิสิตศึกษานั้น (ดูตารางที่ ๑) บุคคลในวัยนี้ต้องการโอกาสที่จะพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง ความมั่นใจในตนเอง รวมทั้งได้แสดงออก (Chickering and Havighurst : ๑๙๘๑) พวกเขาต้องการที่จะมีทักษะที่จำเป็นสำหรับเขาและได้สำรวจลู่ทางและทางเลือกเท่าที่เขาจะมีโอกาสก่อนที่เขาจะตัดสินใจ

ตารางที่ ๑ พัฒนาการของบุคคลในวินิตินักศึกษา

๑๖-๒๓ ปี	๒๓-๒๕ ปี
วัยรุ่นตอนปลาย	ผู้ใหญ่ตอนต้น
<p>เป็นตัวของตัวเอง</p> <p>เตรียมชีวิตคู่</p> <p>เลือกและวางแผนอาชีพ</p> <p>พัฒนาจริยธรรม</p>	<p>เลือกคู่ครอง</p> <p>ตั้งครอบครัวใหม่</p> <p>จัดหาบ้านของตนเอง</p> <p>ตั้งต้นประกอบอาชีพ</p>
<p>ถ้ามหาวิทยาลัยต้องการจะพัฒนานิสิตนักศึกษา แต่ละคนอย่างจริงจัง อาจารย์และบุคลากรนิสิตนักศึกษาที่ทำหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาควรพร้อมที่จะช่วยนิสิตนักศึกษาให้เข้าใจถึงแผนการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของตน ตลอดจนมีจุดมุ่งหมายในการศึกษา กระบวนการที่จะให้นิสิตนักศึกษาเกิดความเข้าใจตนเองนี้ไม่จำเป็นที่จะต้องทำเพียงครั้งเดียว อาจจะทำซ้ำหลาย ๆ ครั้งก็ได้โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยให้นิสิตนักศึกษารับผิดชอบตัดสินใจด้วยตนเอง</p>	<p>รับผิดชอบในฐานะพลเมืองของประเทศ</p> <p>สถาบันการศึกษาเป็นจำนวนมาก รวมทั้งเวลาและพลังของอาจารย์ บุคลากร และของนิสิตนักศึกษาเอง แต่ผลที่ได้จากการสนับสนุนให้นิสิตนักศึกษาได้วางแผนการศึกษาและประกอบอาชีพนั้นมหาศาลกว่า เพราะไม่ใช่แต่นักศึกษาจะเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้นเนื่องจากได้รับแรงผลักดันจากการวางแผนอาชีพจึงทำให้พอใจในแขนงวิชาที่เรียนเท่านั้น แต่ประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันก็จะเพิ่มขึ้นด้วย เพราะจำนวนการลองผิดลองถูกของนิสิตนักศึกษาในการเลือกวิชาเรียน เลือกวิชาเอก ตลอดจนอัตราการเปลี่ยนสถานศึกษา ก็จะลดน้อยลง</p>
<p>บริการให้คำปรึกษาด้านการศึกษาและการวางแผนอาชีพนี้แม้จะต้องใช้ทรัพยากรของ</p>	

กระบวนการวางแผนการตัดสินใจ

ในการวางแผนการศึกษาและการประกอบอาชีพหรือจะเรียกว่าการวางแผนชีวิตของนิสิตนักศึกษา นั้น กระบวนการวางแผนการตัดสินใจนั้นมีความสำคัญมาก ซึ่งจะได้กล่าวถึงกระบวนการดังกล่าวดังต่อไปนี้

๑. การบอกลักษณะงานที่ตนสนใจได้ กระบวนการวางแผนนั้นเริ่มจากการที่นิสิตนักศึกษารู้ตัวว่าจะต้องตัดสินใจ การตัดสินใจนี้อาจจะได้รับความกดดันจากองค์ประกอบภายนอก เช่น ระเบียบของสถานศึกษาที่ให้นิสิตนักศึกษาต้องเลือกวิชาเอก หรือความต้องการของครอบครัวที่จะให้นิสิตนักศึกษาประกอบอาชีพใดอาชีพหนึ่ง หรือจากองค์ประกอบภายใน เช่น แรงบันดาลใจของนิสิตนักศึกษาที่จะช่วยเหลือสังคมหรือความต้องการเป็นตัวของตัวเองของนิสิตนักศึกษา

เมื่อนิสิตนักศึกษารู้ตัวว่าอยู่ในภาวะที่จะต้องตัดสินใจเช่นนั้น จำเป็นที่เขาจะต้องบอกลักษณะงานที่จะเลือกทำต่อไปได้ นิสิตนักศึกษาบางคนอาจพร้อมที่จะวางแผนการศึกษาเพื่อเดินไปสู่เป้าหมายในชีวิตที่ตนตระหนักดีอยู่แล้ว ในขณะที่บางคนจำเป็นต้องค้นหาจุดหมายของตนเองให้เด่นชัด ด้วยการทบทวนประสบการณ์เก่า ๆ ที่เคยได้รับเมื่ออยู่โรงเรียน

หรือย้อนคิดถึงงานพิเศษที่เคยทำมาก่อน เมื่อมาถึงจุดนี้นิสิตนักศึกษาก็จะต้องบอกลักษณะงานที่ตนจะเลือกได้

๒. การรวบรวมข้อมูล กระบวนการขั้นที่สองได้แก่ การรวบรวมข้อมูลเพื่อที่จะได้ทราบถึงโอกาสที่จะมีงานทำ ภายหลังจากจบการศึกษาแล้ว ในการวางแผนเลือกอาชีพนั้น ข้อมูลที่รวบรวมได้ ๒ ทาง คือ ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเอง และข้อมูลจากโลกภายนอก

ข้อมูลของตัวเองจะเกี่ยวข้องกับความสามารถ ทักษะ รวมทั้งความสามารถและคุณลักษณะ ข้อมูลเหล่านี้จะทราบได้จากการทดสอบจากการตอบแบบสอบถาม หรือแบบสำรวจความสนใจ การใช้เครื่องมือเหล่านี้ นิสิตนักศึกษาสามารถขอรับบริการได้จากนักจิตวิทยา นักแนะแนว และบุคลากรนิสิตนักศึกษาที่เชี่ยวชาญการใช้เครื่องมือประเภทนี้

ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเองที่นิสิตนักศึกษาจะทราบได้โดยการใช้เครื่องมือดังกล่าวข้างต้นนี้ จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญแปลผลจากการทดสอบแล้วถ่ายทอดให้นิสิตนักศึกษาทราบถึงความสนใจ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะของเขา เพื่อให้การวางแผนอาชีพทำได้ผลดียิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยหรือสถานศึกษาควรจัดหาเครื่องมือที่นิสิตนักศึกษาจะใช้วัดความสนใจและทักษะได้ด้วยตนเอง การใช้เครื่องมือ

ประเภทหลังนี้เป็นการเปลี่ยนความรับผิดชอบจากผู้เชี่ยวชาญมาเป็นนิสิตนักศึกษา ผู้ที่จะวางแผนชีวิตของตนเอง นิสิตนักศึกษาสามารถทราบข้อมูลส่วนตัวด้วยตนเองแทนที่จะรับฟังจากผู้อื่น สามารถประเมินตนเองได้ และสามารถกลับมาใช้เครื่องมือได้อีกเมื่อต้องการ

นอกจากการสำรวจความสนใจ และความถนัดของตนเองโดยใช้เครื่องมือแล้ว นิสิตนักศึกษายังอาจรวบรวมข้อมูลได้จากตำราตำราเกี่ยวกับพัฒนาการของชีวิตมนุษย์ ซึ่งจะช่วยให้นิสิตนักศึกษาเข้าใจว่าตนเองพัฒนาได้ถึงขั้นใดแล้ว และพัฒนาการขั้นไหนที่บุคคลในวัยเดียวกับตน ควรจะพัฒนาไปถึง นิสิตนักศึกษาจะได้เข้าใจว่าความสนใจ และความพึงพอใจของมนุษย์นั้นเปลี่ยนแปลงไปตามวัย และได้ทราบถึงความต้องการของตนเองในปัจจุบันและโอกาสที่จะเป็นไปได้ในอนาคต ตำราตำราเหล่านั้นนับเป็นเครื่องมืออีกประเภทหนึ่งที่จะช่วยให้ นิสิตนักศึกษาได้สำรวจตนเอง ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจและวางแผนชีวิต

การรวบรวมข้อมูลเพื่อวางแผนชีวิตยังอาจได้มาจากแหล่งภายนอก เป็นต้นว่าข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอาชีพและโอกาสที่จะได้รับจากการศึกษา การเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพอาจจะได้มาจากวิชาเรียนหรือจากประสบการณ์ตรงซึ่ง

ได้จากการร่วมงานกิจกรรมหรือได้จากการสังเกต การปรึกษา และจากการอ่านเอกสารเกี่ยวกับอาชีพ เอกสารที่ว่านี้ไม่ควรเป็นเอกสารที่อธิบายแต่เพียงลักษณะของงาน ค่าจ้าง หรือเวลารับสมัครเท่านั้น แต่ควรเป็นเอกสารที่บรรยายถึงศักยภาพของงานประเภทต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้เพื่อให้ นิสิตนักศึกษาได้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพที่เหมาะสมกับบุคคลในระดับวัยต่าง ๆ กัน นอกจากนี้ประวัติบุคคลที่ประสบความสำเร็จในอาชีพต่าง ๆ ก็เป็นข้อมูลที่ดียิ่งหนึ่ง ที่จะช่วยให้นิสิตนักศึกษาเห็นภาพของอาชีพในรูปการบอกเล่าถึงชีวิตจริง

ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพที่จะให้แก่ นิสิตนักศึกษานั้น อาจรวบรวมไว้ในลักษณะเป็นอาชีพเดี่ยว ๆ หรือในลักษณะเป็นกลุ่มอาชีพก็ได้ อาชีพที่รวบรวมไว้เป็นกลุ่มนั้นอาจจัดโดยอาศัย ทักษะ หน้าที่ หรือบุคลิกภาพของผู้ประกอบอาชีพเป็นพื้นฐาน การรวบรวมอาชีพไว้เป็นกลุ่มนี้ช่วยให้ผู้ที่ตัดสินใจเลือกวิชาเรียนในแขนงวิชาชีพนั้นมองเห็นทางเลือกได้กว้างขึ้น อีกทั้งได้เห็นโอกาสก้าวหน้าในอาชีพ

นอกจากข้อมูลเกี่ยวกับตนเองและอาชีพแล้ว ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการศึกษาก็เป็นสิ่งจำเป็น การเรียนระดับอุดมศึกษาหมายถึงแนวทางที่จะได้รับปริญญา การได้ชื่อว่าเป็นผู้

มีการศึกษาสูง การได้พัฒนาบุคลิกภาพ สิ่งเหล่านี้ที่นิสิตนักศึกษาทราบคำตอบก็อยู่แล้ว แต่ยังมีคำถามที่นิสิตนักศึกษาจะต้องค้นหาคำตอบอีก คือ จะต้องมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะอยู่รอดได้ในสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จะใช้เวลาว่างในมหาวิทยาลัยให้เกิดประโยชน์ได้อย่างไร เรียนอะไรจึงจะมีพัฒนาการ อาชีพต่าง ๆ ต้องการผู้มีความรู้ ความสามารถด้านใดบ้าง และจะต้องมีพื้นฐานการศึกษาอย่างไรจึงจะศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาได้

สถาบันการศึกษาจะต้องจัดหาแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ให้แก่นิสิตนักศึกษา ซึ่งได้แก่การให้คำปรึกษา คำรับตำราหรือเครื่องมือ และประสบการณ์ตรง ในบางครั้งสถานศึกษาอาจจะต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญจากต่างสถาบันหรือต่างวิชาชีพ มาช่วยนิสิตนักศึกษาวางแผนอาชีพถ้าสถานศึกษาขาดบุคลากรที่จะให้คำแนะนำแก่นิสิตนักศึกษาเองได้ สำหรับการจัดการเรียนการสอนนั้นสถาบันการศึกษาสามารถจัดให้นิสิตนักศึกษาได้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพทั้งในชั้นเรียน หรือการเรียนเป็นรายบุคคล รวมทั้งจากประสบการณ์ตรงอันได้แก่การฝึกงาน

๓. การเลือกค่านิยม การเลือกค่านิยมสำหรับตนเองเป็นกระบวนการอีกขั้นหนึ่งของการตัดสินใจ ตัวอย่างของค่านิยมเกี่ยวกับอาชีพ

ที่นิสิตนักศึกษาจะคำนึงถึงได้แก่ เงิน อำนาจ ความมั่นคง การผจญภัย เสรีภาพในการทำงาน และสวัสดิการที่ได้รับเหล่านี้เป็นต้น นิสิตนักศึกษาจะต้องคำนึงว่าตนจะได้รับอะไรบ้างจากการเลือกเรียนวิชานั้น ๆ

๔. การตัดสินใจเลือกอาชีพ การเลือกอาชีพโดยอาศัยค่านิยม และการเสี่ยงกับผลที่จะได้ตามมาเป็นพื้นฐานนั้นนับว่าเป็นขั้นตอนการตัดสินใจที่ต้องระมัดระวังสักหน่อย เพราะถ้าเลือกที่จะประกอบอาชีพที่มีแรงงานล้นตลาดหรืออาชีพที่มีความต้องการน้อยในตลาดแรงงาน นิสิตนักศึกษาก็ต้องเสี่ยงกับความล้มเหลว นิสิตนักศึกษาจะต้องเข้าใจให้ถี่ถ้วนการเสี่ยงกับค่านิยมของตนเอง เรามักจะพบว่านิสิตนักศึกษาลอยให้การเลือกอาชีพเป็นเรื่องของโชคชะตามากกว่าที่จะยอมเผชิญและประเมินผลที่จะได้จากการเสี่ยง แต่ถ้านิสิตนักศึกษาได้ปฏิบัติตามขั้นตอนของการวางแผนอาชีพดังที่กล่าวมาแต่ต้น การตัดสินใจในขั้นนี้ก็จะเป็นเพียงการตัดสินใจอีกขั้นหนึ่งที่จะผ่านพ้นไปได้ เพราะนิสิตนักศึกษามีแผนผังที่เขาร่างไว้ช่วยในการตัดสินใจเรียบร้อยแล้วนั่นเอง

การจัดดำเนินโปรแกรม

การจัด โปรแกรมให้สอดคล้องกับกระบวนการวางแผนชีวิตในสถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดได้แตกต่างไปตามความต้องการของ

นิสิตนักศึกษาและสถานศึกษา ทั้งนี้สถานศึกษาควรจะได้ผสมผสานโปรแกรมด้านการศึกษ โดยให้นิสิตนักศึกษาเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน การจะจัดเช่นนั้นได้อาจารย์และบุคลากร นิสิตนักศึกษาจะต้องร่วมมือกันที่จะช่วยให้ นิสิตนักศึกษาผ่านขั้นตอนของกระบวนการวางแผนชีวิต ทั้งอาจารย์และบุคลากร นิสิตนักศึกษาควรมีทักษะในการทำงานกับ นิสิตนักศึกษาไปแต่ละขั้นตอน และทุก ๆ ฝ่ายจะต้องประสานงานกันอย่างใกล้ชิด ถ้าอาจารย์และบุคลากร นิสิตนักศึกษาเต็มใจที่จะทำงานร่วมกันและเรียนรู้จากกันและกันก็จะทำให้สถาบันไม่จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกเข้ามาช่วย

โปรแกรมการวางแผนชีวิตนี้จะใช้ได้กับสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาได้เรียนวิชาทั่วไปและวิชาศิลปศาสตร์ ในสองปีแรก กระบวนการวางแผนชีวิตจะเริ่มตั้งแต่ นิสิตนักศึกษาเข้าศึกษาในสถาบันเป็นปีหนึ่ง และจะมีผลต่อนิสิตนักศึกษาอย่างมากเมื่อเขาต้องเลือกวิชาเอกที่จะเรียนตอนปลายปีที่สอง การจัดดำเนินการวางแผนชีวิตอาจเริ่มโดยการให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษาจัดปฐมนิเทศ นิสิตนักศึกษาเพื่อแนะนำกระบวนการวางแผนแก่นิสิตนักศึกษาชั้นปีที่หนึ่ง สำหรับการติดตามผลนั้นอาจทำ

ได้ร่วมกันระหว่างอาจารย์ หรือผู้เชี่ยวชาญ ด้านพัฒนานิสิตนักศึกษา กับอาจารย์ที่ปรึกษา ชมรมหรือองค์การ นิสิตนักศึกษา หรืออาจารย์ผู้ดูแลหอพัก ในอันที่จะดูแลให้นิสิตนักศึกษาได้สำรวจความสนใจความถนัด และความต้องการของตนเอง

การวางแผนชีวิตแบบนี้อาจใช้ประกอบการณ์จากกลุ่ม ซึ่งได้แก่การวางแผนร่วมกันเป็นกลุ่ม วิธีนี้จะช่วยให้นิสิตนักศึกษาเห็นว่าไม่ได้มีเขาเพียงคนเดียวที่ต้องเผชิญกับการตัดสินใจและการเปลี่ยนแปลง นิสิตนักศึกษาจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งกันและกันในการประชุมร่วมกัน ได้ทดสอบว่าความคิดของตนเอง และการวางแผนของตนเองเหมาะสมหรือไม่ โดยรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์จากสมาชิกในกลุ่ม

ในบางสถาบันการวางแผนอาจทำเป็นรายบุคคลเนื่องจาก นิสิตนักศึกษามีความแตกต่างกันมาก หรือการจัดให้นิสิตนักศึกษาทำงานร่วมกันทำได้ยาก จำเป็นที่อาจารย์หรือบุคลากร นิสิตนักศึกษา จะต้องพบกับ นิสิตนักศึกษาเป็นรายบุคคล ในขณะที่บางสถาบันอาจจะจัดผสมกันระหว่างการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล และให้คำปรึกษาโดยใช้ประกอบการณ์กลุ่ม

ภาควิชา หน่วยจัดหางานของสถาบัน และศิษย์เก่า ก็มีส่วนช่วยให้ข้อมูลด้านอาชีพ แก่นิสิตนักศึกษาได้เช่นกัน เป็นต้นว่าในการ สอนวิชาเบื้องต้นทั้งหลาย อาจารย์ผู้สอน สามารถจัดเวลาสักหนึ่งหรือสองครั้งเพื่อให้ ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ นอกจากนี้ยังอาจคัดเลือก อาจารย์ของแต่ละภาควิชาให้ทำหน้าที่ให้คำ ปรีกษาแก่นิสิตนักศึกษา และประชุมกลุ่มกับ นิสิตนักศึกษา ในขณะที่หน่วยจัดหางานทำ หน้าที่ศึกษาสำรวจขอบข่ายของอาชีพต่าง ๆ โดยติดต่อประสานงานระหว่างฝ่ายวิชาการของ สถาบันการศึกษากับองค์การและหน่วยงาน ภายนอก รวมทั้งบรรดาศิษย์เก่า เพื่อช่วย ให้ นิสิตนักศึกษาได้ข้อมูลอาชีพที่สอดคล้องกับ ความสนใจและบุคลิกภาพของตน.

การอำนวยความสะดวกด้านข้อมูลแก่นิสิต นักศึกษา

เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นิสิตนักศึกษา ในการเตรียมวางแผนอาชีพ สถาบันการศึกษา ควรจะได้จัดบริการต่าง ๆ ให้แก่นิสิตนักศึกษา เช่น

๑. บริการแบบวัด การที่นิสิตนักศึกษา จะทราบถึงความถนัด ความสามารถ ความ สนใจ ในอาชีพของตนเองได้นั้น จำเป็นต้อง ใช้แบบวัดเข้ามาช่วยทำนายผล สถาบันการ ศึกษาจึงสมควรจัดบริการด้านนี้ให้โดยอาจจะ

จัดเป็นห้องสมุดแบบจัดทางด้านอาชีพโดย- เฉพาะ หรือจะจัดรวมไว้กับห้องสมุดอาชีพก็ได้ พร้อมทั้งจัดผู้เชี่ยวชาญไว้คอยให้บริการการใช้ แบบวัดและการแปลผล

๒. บริการข้อมูลด้านอาชีพ เพื่อให้ นิสิตนักศึกษาได้รับทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ อาชีพ สถาบันการศึกษาควรรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับอาชีพทุก ๆ อาชีพ เช่นคุณสมบัติของ ผู้ที่จะประกอบอาชีพทุกประเภท แนวโน้มของ การประกอบอาชีพ ความต้องการอาชีพใน สังคมปัจจุบัน เป็นต้น นอกจากนี้ควรได้รวบรวม ตำแหน่งต่าง ๆ ที่หน่วยงานทั้งภาครัฐบาล และเอกชนต้องการ โดยรวบรวมเป็นห้องสมุด อาชีพที่มีข้อมูลทันสมัยและเปลี่ยนแปลงตาม ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

สรุป

อาชีพมีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตมนุษย์ การวางแผนอาชีพถือเป็นการวางแผนชีวิตเช่น กัน ดังนั้นโปรแกรมการให้คำปรึกษาด้าน อาชีพในรูปของการวางแผนการศึกษาและการ ประกอบอาชีพสมควรได้รับการสนับสนุนให้มี ในสถาบันอุดมศึกษาทั่วไป โดยสถาบันจัด โปรแกรมนี้ให้เป็นส่วนหนึ่งของการวางแผน ชีวิต นิสิตนักศึกษาควรได้รับการสนับสนุน ให้รู้จักวางแผนและตัดสินใจ โดยอาศัยการ

เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตนเองและอาชีพ และเลือกวิชาเรียนด้วยตนเอง อาจารย์และบุคลากรนิสิตนักศึกษาควรจัดโปรแกรมให้นิสิตนักศึกษาเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ โปรแกรมนี้อาจจัดแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมเวลา และลักษณะของนิสิต

นักศึกษา รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยมุ่งหวังให้นิสิตนักศึกษาได้ใช้กระบวนการวางแผนช่วยในการตัดสินใจวางแผนชีวิตและเลือกอาชีพ ทั้งนี้สถาบันจะต้องอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับข้อมูลอาชีพแก่นิสิตนักศึกษาด้วย

บรรณานุกรม

- ทบวงมหาวิทยาลัย, กองแผนงาน รายงานสรุปการประมวลผลเบื้องต้น เรื่องภาวะการทำงาน
ทำของบัณฑิตรุ่นปี ๒๕๒๓-๒๕๒๔, กรุงเทพมหานคร : เอราวิชันการพิมพ์, ๒๕๒๖
- นวลศิริ เปาโรหิตย์ “การจัดบริการให้คำปรึกษาและแนะแนวอาชีพ” ใน หนังสือคู่มือการจัด
บริการแนะแนวอาชีพและการจัดหางานในสถาบันอุดมศึกษา, กรุงเทพมหานคร :
กองบริการการศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗
- Roe, A. *The Psychology of Occupations*. New York : Wiley, 1956.
- Toffler, A. *Future Shock*. New York : House, 1970.
- Tyler, L. *The Work of Counselor*. New York : Appleton-Century-Crofts, 1969.
- Chickering, A. W., and Havighurst, R.J. “The Life Cycle” In Arthur W. Chickering
and Associates. *The Modern American College*. San Francisco : Jossey-
Bass, 1981.